

Esikunta/EU-ja kansainväliset asiat
Erityisasiantuntija Roosa Talvitie

Lausunto

3.12.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

U61/2025 vp

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston U-kirjelmästä komission ehdotuksesta AgoraEU-ohjelman perustamiseksi vuosiksi 2028-2034, U61/2025 vp.

Asetusehdotus

Euroopan komissio antoi 16.7.2025 ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028-2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta (KOM (2025) 550 final). Ehdotetun ohjelman budjetti vuosille 2028-34 on 7,606 miljardia euroa (vuoden 2025 kiintein hinnoin).

Suomen kantoja EU:n rahoituskehyykseksi vuosille 2028-34 on muodostettu selvityksessä E73/2025vp sekä U-kirjelmässä U48/2025 vp. Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotuksen yksityiskohtia osana rahoituskehyyksen kokonaisuutta ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat muodostetaan neuvottelujen loppuvaiheessa muodostumassa olevan kokonaisuuden perusteella Suomen kokonaisuuden huomioiden. Komission ehdotusten rahoitusten mitoitukseen otetaan kantaa erikseen osana rahoitusneuvottelujen kokonaisuutta.

Ehdotettu uusi AgoraEU -ohjelma kokoaa yhteen tuen kulttuurille, audiovisuaaliselle alalle, uutismedialle sekä kansalaisyhteiskunnalle. Ohjelmaan on yhdistetty nykyinen Luova Eurooppa -ohjelma (2021-2027, (EU) 2021/818) ja Kansalaisuus, tasa-arvo, perusoikeudet ja arvot (CERV)-ohjelma (2021-2027, (EU) 2021/692). Näiden ohjelmien nykyiset tavoitteet sisältyvät pääpiirteittäin AgoraEU-ehdotukseen.

AgoraEU -asetusehdotuskokonaisuutta käsitellään täsmällisemmin opetus- ja kulttuuriministeriön U-kirjelmää koskevassa asiantuntijalausunnossa.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Demokratia, kansalaiset, tasa-arvo, oikeudet ja arvot (CERV+) -toimintalinja

AgoraEU-ehdotuksen 7, 8 ja 9 artikloissa säädetään CERV + -toimintalinjasta. Toimintalinja pohjautuu EU:n nykyiseen Kansalaisuus, tasa-arvo, perusoikeudet ja arvot (CERV) – ohjelmaan ja jatkaisi siten EU:n erityisvälineenä perusoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen turvaamiseksi ja edistämiseksi. CERV + -toimintalinjan tavoitteena on edistää EU:n perussopimuksissa vahvistettuja perusoikeuksia, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä sekä kansalaisten oikeuksia ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamista. Toimintalinja tukee myös erityisesti naisiin, lapsiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin kohdistuvan väkivallan ehkäisyä ja torjuntaa sekä edistäisi demokraattista osallistumista ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista.

CERV + -toimintalinja jakautuu kolmeen osioon:

- 1) *Oikeudet, tasa-arvo, kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta*
- 2) *"Daphne"- osio (sukupuolistuneen väkivallan ennaltaehkäisy ja torjunta)*
- 3) *Demokraattinen osallistuminen ja oikeusvaltioperiaate*

Merkittävin muutos nykykauteen verrattuna on se, että demokraattinen osallistuminen ja oikeusvaltioperiaate on nostettu nykyistä ohjelmakautta näkyvämmäksi painopisteeksi. Uutena tavoitteena on myös tukea vapaita ja inklusiivisia vaaleja, demokraattisia prosesseja ja oikeusvaltioperiaatteeseen nojaavaa avointa, oikeuksiin pohjautuvaa yhteiskuntaa. Lisäksi muutoksena on se, että nykyohjelmassa mukana olleet ns. ystävyyskaupunki – ja kuntien verkostot -toimet on poistettu ohjelmasta.

Rahoituksen osalta CERV + -toimintalinjalle on esitetty ehdotuksessa n. 3,2 miljardia euroa (42% koko ohjelman rahoituksesta). Nykykauteen verrattuna (1,56 miljardia) kyseessä olisi merkittävä nosto, mikä heijastelee kansalaisyhteiskuntaan ja EU:n arvopohjaan kohdistuvia haasteita.

Vaikutukset Suomen kannalta

Ehdotuksella ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset täsmentyvät osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta ja lopputulos selviää neuvottelujen päättyessä.

AgoraEU- ohjelma luo jatkuvuutta perusoikeus -ja demokratia-alan rahoitukseen EU-tasolla varmistamalla CERV-rahoitusohjelman jatkon osana AgoraEU-ohjelmaa. Suomi on korostanut perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa ja näin ollen valtioneuvosto näkee, että ohjelma edistää tämän tavoitteen toteutumista. EU:n demokratiatoimien jatkumon sekä vaaliturvallisuustyön ja demokratioiden kriisikestävyyttä vahvistavan työn syventämisen edistäminen ovat myös kansallisen demokratiapolitiikan tavoitteita.

CERV + -toimintalinjan tavoitteet ovat myös hyvin linjassa valtioneuvoston kansalaisjärjestöstrategian tavoitteiden kanssa. Huomionarvoista on, että CERV + -ohjelman kansallisesta saannosta (5,5 miljoonaa vuosina 2021-27) n. 45% on kohdentunut suomalaisille kansalaisjärjestöille.

Lisäksi CERV+ -toimintalinjan yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvon edistämiseen liittyviä tavoitteita voidaan pitää Suomen tavoitteiden mukaisina (yhdenvertaisuustiedonanto, Suomen EU-avaintavoitteet 2024-2029 (E58/2023vp). Rahoituksen kohdentamista väkivallan ennaltaehkäisyyn ja torjumiseen voidaan myös pitää myönteisenä.

Suomen kannalta on merkityksellistä, että komission ehdotuksen mukaisesti ohjelman rahoitusta voidaan kohdentaa mm. EU-lainsäädännön toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten kattamiseen.

Lisäksi myönteistä on, että ohjelman kautta voidaan tukea tarvittaessa myös järjestöjen ja kansallisten viranomaisten tai muiden elinten yhteishankkeita hanketoimien vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Suomen kannalta olisi tärkeää, että myös jatkossa jäsenvaltiolla olisi mahdollisuus vaikuttaa ohjelman toimeenpanoon komiteamenettelyn tai muun vastaavan menettelyn kautta. Niin ikään olisi myös tärkeää varmistaa, että ohjelmaa koskeva kansallinen yhteyspistetoiminta turvataan myös jatkossa ohjelman toimeenpanon jatkuvuuden ja Suomen saannon turvaamiseksi.